

Revizor

Nikolaj Vasilijevič Gogol

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

Analýza uměleckého textu

I. část

- zasadit výňatek do kontextu díla
- **Téma:** Kritizuje nedostatky ve společnosti. Hlavním tématem je očekávaný příjezd revizora z Petrohradu. Reakce na nevzdělanost, tupost a zkaženost úředníků (podlézavost, úplatkářství).
- **Hlavní myšlenka:** Upozornit na nedostatky ve společnosti (úplatkářství, byrokratismus) a na charaktery lidí ovlivněné penězi a mocí.
- **Motiv:** Motiv záměny (falešný revizor).
- **Časoprostor:**
 - Odehrává se v malém ruském městečku na počátku 30. let 19. století, v prvních letech vlády cara Mikuláše I.
 - Děj se odehrává během krátkého časového úseku (24 hodin).
- **Literární druh:** Drama
- **Literární žánr:** Satirická komedie

II. část

- **Struktura díla:**
 - Dílo o 5 dějstvích (aktů) – poslední nejkratší.
 - Expozice – Hrdinové příběhu získávají informaci o příchodu revizora. Začíná debata na téma, jak si má každá uklidit na svém písečku.
 - Kolize – Zjištění, že revizor je již delší dobu ve městě, neklid, snaha získat si revizora.
 - Krize – Vyvrcholení hry je ve své podstatě zvrát děje na konci hry.
 - Peripetie – Z dopisu, který údajný revizor poslal známému, se hrdinové dovídají jeho pravou identitu. Chvilí na to je jim ohlášen příchod skutečného revizora.
 - Závěr – V závěru se již žádné dovysvětlení nevyskytuje. V posledním výstupu je oznámen příjezd úředníka na zvláštní rozkaz z Petrohradu.
 - Kompozice chronologická, bez gradace.
 - Dějová zápleтка je anekdota (vtipný příběh).
 - Je psané dialogy, řeč postav je přímá (uváděna bez uvozovek).
- **Hlavní postavy:**
 - **Ivan Alexandrovič Chlestakov**
 - Petrohradský mládenec, úředník, podvodník, lhář, povaleč.
 - Jedná bez rozmyslu, využívá hlouposti a strachu úředníků.
 - Rád hraje karty.
 - Bezvýznamný úředník z Petrohradu, kterému na cestě do saratovské gubernie došli peníze (rozhazoval a prohrával v kartách) a bydlí a jí v hostinci na dluh.

- Člověk, která nikdy nic pořádného nedokázal, si díky nové pozornosti obyvatel města může začít hrát na mocného.
- Do své nové role státníka se vžije velmi rychle a náležitě si ji užívá, přičemž si ani neuvědomuje všechnu tu snůšku lži.
- Od všech si půjčí peníze.
- **Anton Antonovič Skvoznik-Dmuchanovskij (městský hejtman)**
 - Má snahu zmocnit se všeho, co mu přijde pod ruku.
 - Nenechá si ujít žádný zisk. Věří, že je pevný ve své víře v Boha.
 - Ohlášený příjezd revizora se tak pro něj stává tragickou zprávou.
 - Bojí se, že přijde na to, že bere úplatky.
 - Všemi možnými prostředky se pak falešného revizora snaží dostat na svou stranu.
 - Nechce, aby se odhalilo, jaká je ve městě chaos a nepořádek.
- **Anna Andrejevna**
 - Žena městského hejtmana.
 - S každým koketuje, zvědavá, marnivá.
- **Marja Antonovna**
 - Dcera městského hejtmana.
 - Chlestakov ji požádá o ruku.
- **Amos Fjodorovič Ljapkin (soudce)**
 - Jeho vášní je úplatkářství.
 - Zcela zaujal sám sebou.
 - Když mluví, pozoruje, co jeho slova vzbuzují u ostatních.
- **Zemljanika (dozorce dobročinných ústavů)**
 - Tlustý a mazaný, rád lidem lichoťi.
 - Intriky (i bez ohledu na přátelství) jsou jeho denním chlebem, pokud může zachránit vlastní kůži.
- **Luka Lukič Chlopov (školní dozorce)**
 - Člověk, který se bojí snad všech revizí a kontrol.
 - Příchodu revizora se velmi obává.
- **Ivan Kuzmič Špekin (pošt mistr)**
 - Ze zvědavosti rád otvírá doručené dopisy.
 - Prostoduchý až naivní.
- **Petr Ivanovič Bobčinskij a Petr Ivanovič Dobčinskij**
 - Statkáři z města.
 - Něco jako staré drbny (roznášejí klepy po městě), mají strach, že je někdo při vypravování přeruší. Sami si při tom skáčou navzájem do řeči.
 - Jsou malí a sobě podobní.
- **Osip (nebo Josef)**
 - Prohnaný, vypočítavý sluha; je chytřejší než jeho pán.
 - Chletakův sluha, se svým pánem jedná hrubě, protože vycítil, že jeho pán není nic víc než nula.
 - Mazaný, chytá se nabízených příležitostí.

• Děj:

První dějství

Odehrává se v hejtmanově domě. Zde se dozvedí, že k nim do městečka zavítá revizor.

Druhé dějství

Odehrává se v hostinci v malém pokoji, kde je Chlestakov na dluh ubytován. Jelikož si Chlestakov myslí, že za ním hejtman přišel, aby ho poslal do vězení za neplacení dluhů, spustí na hejtmana velmi ostře. Avšak hejtman v domnění, že je Chlestakov inkognito revizor, nenechá se jím vyprovokovat a dál pokračuje ve svém přátelském a podlézavém chování. Po čase i Chlestakov změní a přijme hejtmanovu nabídku na ubytování v jeho domě.

Třetí dějství

Opět v hejtmanově domě. Sem jako rychlý posel, zaneše Dobčinskij dopis manželce hejtmana A. Andrejevny o tom, že údajný revizor bude obývat jejich dům. Proto ji v dopise prosí o nechytání pokoje a nejlepšího pití pro tak vzácného hosta. Když se hejtman s údajným revizorem vrátí z obchůzky města, vytrhne je z jejich povídání A. Andrejevna se svojí dcerou. Chlestakov skládá poklony Anně Andrejevny a po chvíli se začne vyhlubovat svými známostmi. Poté, co zalehne ve vedlejším pokoji, ještě stihne hejtman s manželkou a dcerou vyzpovídat Osipa.

Čtvrté dějství

Druhý den, děj pokračuje v hejtmanově domě. Po krátké domluvě, že revizora nenápadně podplatí, jeden po druhém vstupují k Chlestakovi do pokoje. Ten si od každého „vypůjčí“ určitý obnos peněz. Poté, co všichni hosté odejdou. Žádá Osip Chlestakova, jestli by už neměli jet na cesty, v tom se z ulice ozve hluk. Chlestakov vyslechne kupce, zámečníci a vdovu po Kaprálovi a jejich stížnosti na tamního hejtmana. Chlestakov po vyslechnutí je rozhořčen a dává přítomným za pravdu. Avšak hned co se objeví Marja Antonovna, Chlestakov vše zapomene a začne se jí dvořit. Celou situaci ukončí žádost o ruku a odjezdem Chlestakova.

Páté dějství

Odehrává se stále v hejtmanově domě. Celé město přichází gratulovat k zasnubám, skládají poklony, hejtman s ženou se mnou pýchou, vymýšlejí si svoji novou budoucnost v Petěrburgu i nové známosti. Když příběhne poštmistr s dopisem v ruce, je velice rozhořčen a zaskočen. Všem ve zkratce sdělí, že Chlestakov nebyl žádný revizor. Hejtman tomu nemůže věřit, a tak přečtou celý dopis od Chlestakova (který poslal svému kamarádovi, novináři, do Petěrburgu). V dopise je zmíněna skoro každá osoba ve vesnici, avšak nepíše se o nich nic dobrého. Po přečtení celého dopisu hledají viníka, který roztroubil, že Chlestakov je revizor. Hejtman rozhořčen a vytočen na maximum používá pepřné nadávky. Do této chaotické chvíle vstupuje četník a všem oznámí, že pravý revizor přijel do vesnice.

• Výstavba vět:

- V dialogích je použita hovorová čeština.
- Autor užívá spisovný jazyk s hovorovými prvky (např. kejhák).
- Komédie je psána formou dialogů. V dialogích je použit hovorový jazyk, chvílemi až nespisovný.
- Jsou zde scénické poznámky pro lepší vysvětlení situace.
- Jelikož se děj odehrává v ruském prostředí, jsou zde užita výhradně ruská jména.
- Objevují se zde termíny (kurýr, štafeta), oslovení (pánové), metafora (v žilách oheň, mráz), přirovnání (zavru tě, až budeš černý).
- Přestávky v řeči jsou vyznačeny pomlčkami.
- V díle se nacházejí slova jak stylově neutrální, tak stylově zabarvená (např. křupan, huso, či mizera).

III. část

- na základě ukázky analyzovat jazyk a jazykové prostředky
- najít umělecké prostředky

Literárně historický kontext

Další díla:

- **Povídky:** Večery na samotě u Dikaňky, Petrohradské povídky, Taras Bulba – romantické povídky
- **Román:** Mrtvé duše – podává otřesné svědectví o nevolnickém Rusku
- **Drama:** Ženitba – mravoučná komedie

Další autoři:

- **Rusko:**
 - Anton Pavlovič Čechov – Drama s psíčkem
 - Lev Nikolajevič Tolstoj – Anna Karenina, Vojna a mír
 - Michajlovič Dostojevský – Zločin a trest, Bratři Karamazovi, Idiot
- **Francie:**
 - Honoré de Balzac – Lidská komedie, Otec Goriot, Lesk a bída kutizán, Ztracená iluze
 - Gustav Flaubert – Paní Bovaryová
 - Emil Zola (naturalismus) – Zabiják, Nana, Germina
 - Guy de Maupassant (naturalismus) – Miláček, Kulička
- **Anglie:**
 - Charles Dickens – Oliver Twist, Kronika Pickwickova klubu, David Copperfield
- **Dánsko:**
 - Hans Christian Andersen – Ošklivé káčátko
- **Amerika:**
 - Mark Twain – Dobrodružství Huckleberryho Finna
- **Český realismus (přechod mezi romantismem a realismem):**
 - K. H. Borovský – Tyrolské elegie, Král Lávro, Křest sv. Vladimíra
 - Božena Němcová, Babička, V zámku a v podzámčí, Divá Bára

Období:

- Kniha pochází z roku 1836, řadíme ji do ruského realismu.
- Na počátku 19. století vedlo Rusko Napoleonské války, Napoleon byl poražen. Roku 1825 umírá car Alexandr I. a na trůn nastupuje Mikuláš I. V Rusku bylo samoděržaví = specifická ruská forma absolutismu.

Nikolaj Vasiljevič Gogol

- Ruský prozaik a dramatik.
- Spisovatel, geniální satirik, nelítostný kritik nevolnického řádu.
- Psal na přechodu romantismu a realismu.
- Jeho tvorba mocně ovlivnila vývoj ruské společnosti.
- Narodil se v roce 1809 v městečku Soročince na Ukrajině.
- Ukrajinský venkov ho do značné míry ovlivnil.
- V dílech používá groteskní pohled spojený se satirickou hyperbolou.

- Vystudoval gymnázium a pak odjel studovat do Petrohradu (tam trpěl hmotnou nouzí).
- Začal proto zpracovávat vyprávění, která slýchal jako chlapec na ukrajinském venkově
→ Večery na dědině nedaleko Dikaňky – dílo bylo nadšeně přijato a Gogol se stává známým.
- Poté získává místo na univerzitě.
- Později opouští Rusko a žije v zahraničí, převážně v Itálii.
- Poslední roky života tráví opět v Rusku – u svých přátel v Moskvě, kde i v roce 1852 umírá.
- Doba: Realismus → Ruský realismus
- Námět na Revizora poskytl Gogolovi Alexander Sergejevič Puškin, který mu vyprávěl příběh o tom, jak byl jednou při jakési cestě považován za tajného vládního předníka.

Vliv na jeho dílo, tvorbu

- Gogol při psaní čerpá z tvorby svého přítele Puškina, přičemž vyzdvihl její zárodky realismu, které doplňuje o realistické obrazy.
- Ve svých dílech tak s humorem charakterizuje obyčejné lidi, výborně vykresluje prostředí venkova, provinčního maloměsta, ale i metropole.
- Také jsou v jeho próze často motivy z historie Ukrajiny, kde vyrůstal.

Realismus

- 2. polovina 19. století
- Od slova realis = pravdivý, skutečný
- Je založen na kritickém poznávání reality.
- V této době značný rozvoj techniky a přírodních věd.
- Kritika nedostatků společnosti (kritický realismus).

Literatura

- Podává pravdivý obraz skutečnosti.
- Hlavní hrdina se vyvíjí.
- Někdy je hlavní postava nahrazena kolektivem.
- Nové výrazové prostředky (hovorová řeč, nářečí, archaismy, ...).
- Typickými žánry jsou větší prozaické útvary (např. román, ale i povídky a novely).
- V poezii převažuje epika a v dramatu společenská drama.

Kritický realismus

- Odvětví realismu.
- Umělecký směr, jehož cílem je poukázat na nedostatky společnosti.
- Vzniká ve Francii.
- Základním rysem je také objektivní přístup autora – nezasahuje do děje.
- Hrdinové jsou ovlivněni dobou, ve které žijí, snaží se změnit společenské nešvary.

Naturalismus

- Krajní směr realismu.
- Člověk je vnímán na základě své biologické podstaty.
- Má se jednat o fotografické zvěčnění skutečnosti.
- Autoři se vyžívají v nechutných scénách.